

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten
103 33 Stockholm

Umeå universitets synpunkter över avsnitten 7.3, 7.4 och 8.3 i promemorian Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor

Umeå universitet har getts möjlighet att svara på remiss gällande promemorian "Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor", dnr U2024/00153. Universitetet avgav yttrande över avsnitt 7.1 och 7.2 den 13 februari 2024. Föreliggande yttrande avser övriga avsnitt i promemorian.

Sammanfattning av Umeå universitets yttrande

Umeå universitet

- betonar att det ska finnas en tillit till lärosätenas förmåga att beakta och hantera säkerhetsfrågorna utifrån vikten av akademisk frihet och lärosätenas autonomi
- ifrågasätter utredningens konstaterande att det finns betydande brister i hanteringen av säkerhetsfrågorna vid samtliga universitet och högskolor
- framhåller vikten av att regeringen undviker beslut med kort framförhållning som föregås av en bristande dialog för att undvika oförutsägbarhet i den politiska styrningen
- ser positivt på förslaget om kompetensutvecklande utbildningsinsatser för såväl de av regeringen utsedda styrelseledamöterna som för lärosätesledningarna
- anser att kompetenshöjande insatser ska tas fram i nära dialog med lärosätena och ska anpassas efter behov och särskilda förutsättningar
- tillstyrker förslaget att utreda hur en stödfunktion i säkerhetsfrågor kan inrättas för universitet och högskolor
- framhåller vikten av att en stödfunktion inte blir en kontrollinstans utan enbart utgör ett rådgivande funktion.
- tillstyrker förslaget att regeringen bör säkerhetspröva rektorer vid lärosäten som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. I de fallen bör dock säkerhetsklass 3 vara utgångspunkten
- anser inte att styrelseordförande ska placeras i säkerhetsklass då rektors hantering av säkerhetsfrågor bäst förs i linjen med för området ansvariga i verksamheten.

Övergripande synpunkter

Umeå universitet konstaterar i likhet med utredningen att det förändrade säkerhetsläget och ett ökat intresse från främmande makt medför utmaningar för universitetens och högskolornas verksamhet. Som Umeå universitetet påpekat i sitt tidigare remissyttrande vill universitetet dock påminna om vikten av tillit till lärosätenas förmåga att beakta och hantera säkerhetsfrågorna utan en detaljerad styrning. Något som är principiellt centralt utifrån vikten av akademisk frihet och lärosätenas autonomi. En ökad politisk styrning av utseende av universitetsstyrelserna och styrelsernas uppdrag begränsar lärosätenas självständighet. I den akademiska friheten ligger också rådighet att ta ansvar för lärosätets verksamhetsstyrning där säkerhetsfrågorna ingår.

Umeå universitet ifrågasätter också det generella påståendet att det finns brister i hanteringen av säkerhetsfrågorna vid samtliga universitet och högskolor. Vid Umeå universitetet har ett

omfattande arbete skett de senaste åren för att utveckla och stärka det systematiska säkerhetsarbetet vid myndigheten.

Regeringens beslut om att begränsa mandatperioden för de externa ledamöterna i lärosätenas styrelser och föreliggande promemoria aktualiserar också vikten av att undvika beslut med kort framförhållning som föregås av en bristande dialog. En oförutsägbarhet i den politiska styrningen försvagar lärosätenas strategiska långsiktighet och i förlängningen den akademiska autonomi.

7.3 Försvarshögskolan bör ges i uppdrag att genomföra kompetensutvecklande insatser

Umeå universitet ser positivt på förslaget om kompetensutvecklande utbildningsinsatser för såväl de av regeringen utsedda styrelseledamöterna som för lärosätetsledningar. Universitetet tillstyrker därmed att Försvarshögskolan ges i uppdrag att, i samarbete med relevanta myndigheter, utveckla och genomföra sådana kompetenshöjande insatser. Det är dock viktigt att utbildningarnas innehåll tas fram i nära dialog med lärosätena och kan anpassas efter behov och särskilda förutsättningar. Det är även önskvärt att Försvarshögskolan tar fram grundläggande digitala och flexibla utbildningar eller utbildningsmoduler, som på olika sätt kan stötta forskare och övrig personal i sin vardag med syftet att höja kompetensnivån när det gäller att bedöma vad som är skyddsavvärd och när det kan krävas säkerhetshöjande åtgärder.

7.4 Regeringen bör utreda hur en stödfunktion kan etableras

Universitetet tillstyrker förslaget att utreda hur en stödfunktion i säkerhetsfrågor kan inrättas för universitet och högskolor. En lättillgänglig och effektiv stödfunktion kan stärka bedömningar vid internationella samarbeten och verkar för en ansvarsfull internationalisering. Det skulle även vara önskvärt att stödfunktionen kan bistå med stöd vid internationella rekryteringsprocesser vid säkerhetskänslig verksamhet. Det är dock av vikt att en stödfunktion inte blir en kontrollinstans utan utgör en rådgivande funktion.

En utredning bör också samordnas med de olika arbeten och framtagna vägledningar som redan idag finns inom området i högskolesektorn.

8.3 Regeringen bör i vissa fall besluta om säkerhetsprövning och placering i säkerhetsklass av rektorer och styrelseordförande

Rektor har det övergripande ansvaret för lärosätet och bör således kunna ta del av hela dess verksamhet, även säkerhetskänslig sådan. Umeå universitet tillstyrker därför utredningens förslag och anser att respektive lärosäte säkerhetskyddsanalys och befattningsanalys bör styra huruvida rektorn ska placeras i säkerhetsklass. Utifrån möjligheten att kunna rekrytera myndighetschefer som inte är svenska medborgare bör dock säkerhetsklass 3 vara utgångspunkten. En högre säkerhetsklassning innebär också ett ökat integritetsintrång vilket inte är önskvärt. Universitetet vill dock, i de fall det är aktuellt, betona vikten av en skyndsamt handläggning av säkerhetsklassning av föreslagna rektorer för att inte fördröja rekryteringsprocessen mer än nödvändigt.

Som universitetet anförde i tidigare remissvar gällande rektors ansvar för de operativa verksamhetsfrågorna i förhållande till lärosätets styrelse, anser inte Umeå universitet att styrelseordförande ska placeras i säkerhetsklass. Rektors hantering av säkerhetsfrågor förs bäst i

linjen med för området ansvariga i verksamheten. Umeå universitet noterar också att rektors ställföreträdare inte nämns i promemorian. I de fall rektor skulle bli frånvarande under en längre period bör det därför övervägas om prorektor bör bli säkerhetsprövad.